

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ/ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2019-2020

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Hana Veverková

**Přínosnost terénní sociální služby v rodinách s dětmi z
vyloučенých lokalit v Ostravě**

Praha 2020

Vedoucí bakalářské práce

Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2019-2020

BACHELOR THESIS

Hana Veverková

**The benefits of the field social service in families with
children from excluded localities in Ostrava**

Prague 2020

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 16.2.2020

Hana Veverková

Poděkování

Děkuji mému vedoucímu práce panu Doc. PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za projevenou vstřícnost a ochotu a za cenné připomínky a rady při vedení mé bakalářské práce.

Anotace

Bakalářská práce „Přínosnost terénní sociální služby v rodinách s dětmi z vyloučených lokalit v Ostravě“ je zaměřena na zjištění přínosnosti terénní sociální služby ve vztahu k rodinám s dětmi a také na zjištění důvodů, které vedou rodiny začít spolupracovat s terénní sociální službou poskytující pomoc a podporu rodinám s dětmi. Dále si práce klade za cíl zhodnotit náročnost práce sociálního pracovníka působícího v rodinách s dětmi z vyloučených lokalit. V teoretické části jsou zmíněné pojmy rodina, sociální práce, sociální pracovník, vymezení sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi a sociální vyloučení. V praktické části se práce zaměřuje na zjišťování potřebnosti terénní sociální služby a na spolupráci sociálního pracovníka v rodině. Výzkum bude realizován kvalitativní metodou pomocí kazuistik. Cílem výzkumné části je zjistit, zda se zlepšila situace rodin s dětmi po navázání spolupráce s terénní sociální službou pro rodiny s dětmi a zjistit, z jakými problémy se rodiny potýkají nejčastěji.

Klíčová slova

kazuistiky, rodina, sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi, sociální práce, sociální pracovník, sociální vyloučení, vyloučená lokalita

Annotation

The bachelor thesis „The benefits of the field social service in families with children from excluded localities in Ostrava“ is focused on finding out the benefits of the field social service in relation to families with children and also on finding reasons why families start to cooperate with the field social service providing help and support to families with children. Furthermore, the thesis aims to assess the labor intensity of a social worker acting in families with children from excluded localities. In the theoretical part the terms family, social work, social worker, definition of social-activation services for families with children and social exclusion are mentioned. The practical part focuses on finding out the need for field social service and the cooperation of social worker in the family. The research will be carried out by qualitative method using case reports. The aim of the research part is to find out if the situation of the family with children has improved after establishing cooperation with the field social service for families with children and to find out what problems the families face most often.

Keywords

case reports, family, social-activation service for families with children, social work, social worker, social exclusion, excluded locality

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 RODINA	11
1.1 Definice rodiny	11
1.2 Funkce rodiny	12
1.3 Rozdělení rodin.....	13
1.4 Romská rodina	14
2 SOCIÁLNÍ PRÁCE.....	16
2.1 Historie sociální práce	16
2.2 Cíl sociální práce	18
3 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK.....	20
3.1 Osobnost sociálního pracovníka	20
3.2 Základní role sociálního pracovníka.....	21
4 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI	23
4.1 Poslání sociálně aktivizační služby.....	23
4.2 Cíle sociálně aktivizační služby.....	24
4.3 Zásady sociálně aktivizační služby.....	24
5 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ	26
5.1 Definice sociálního vyloučení	26
5.2 Rizika spojená se sociálním vyloučením	28
5.3 Sociálně vyloučené lokality v Ostravě.....	28
5.4 Terenní sociální pracovník působící v sociálně-aktivizační službě.....	31
PRAKTICKÁ ČÁST	32
6 POTŘEBNOST SOCIÁLNĚ-AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI Z VYLOUČENÝCH LOKALIT- PRAKTICKÁ ČÁST	33
6.1 Vymezení metody	33
KAZUISTIKA Č. 1 – RODINA GRYGAROVA	35
KAZUISTIKA Č. 2 – RODINA ŽIGOVA.....	40

KAZUISTIKA Č. 3 – RODINA LEŠKOVA	45
KAZUISTIKA Č. 4 – RODINA FERENCOVA	49
KAZUISTIKA Č. 5 – RODINA ČONKOVA.....	54
6.2 Vyhodnocení případových studií	59
ZÁVĚR	61
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	63
SEZNAM ZKRATEK	66

ÚVOD

Tato bakalářská práce se zaměřuje na přínosnost terénní sociální služby ve vztahu k rodinám s dětmi z vyloučených lokalit v Ostravě. Rodin žijících ve vyloučených lokalitách je mnoho. I když se v Ostravě toto téma řeší již delší dobu, počet rodin s dětmi ve vyloučených lokalitách je stále vysoký.

Tyto rodiny často spolupracují s terénní sociální službou, ať už z vlastní vůle nebo na doporučení sociálně-právní ochrany dětí, která jim je nápomocná při řešení běžných záležitostí a ve snaze zlepšit kvalitu jejich života. Sama v terénní sociálně-aktivizační službě pro rodiny s dětmi působím jako sociální pracovník již čtvrtým rokem, proto je mi toto téma blízké.

Cílem bakalářské práce je poukázat na to, zda je terénní sociální služba pro rodiny s dětmi z vyloučených lokalit potřebná a zjistit, z jakých důvodů rodina naváže spolupráci s terénní sociální službou. Dílčím cílem je zjistit, zda rodiny vyhledají sociálně-aktivizační službu z vlastní vůle nebo na doporučení orgánu sociálně-právní ochrany dětí a také poukázat na náročnost práce sociálního pracovníka působícího v rodinách z vyloučených lokalit.

Bakalářská práce se rozděluje do dvou částí, a to na teoretickou a praktickou. První kapitola teoretické části se věnuje pojmu Rodina, který je v mé bakalářské práci velice podstatný, Kapitola je zaměřena na definici rodiny, na její rozdělení a funkce. Také poukazuje na pojem romská rodina. Druhá kapitola se věnuje pojmu sociální práce, její definicí, historií a cíli. Třetí kapitola mé bakalářské práce se zaměřuje na sociálního pracovníka. Věnuje se jeho osobnosti a rolím. Čtvrtá kapitola – základní vymezení sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi se věnuje poslání a cílům sociálně-aktivizační služby. Poslední pátá kapitola má za úkol přiblížit vymezení sociálního vyloučení, popisuje vyloučené lokality v Ostravě a rizika spojená se sociálním vyloučením.

Praktická část bakalářské práce bude vypracována kvalitativním výzkumem pomocí kazuistik. Výzkum bude realizován v terénní sociální službě v Ostravě, a převážně v rodinách s dětmi z vyloučených lokalit města Ostravy.

Cílem praktické části je zjistit, zda je terénní sociální služba působící v rodinách s dětmi z vyloučených lokalit v Ostravě pro rodiny potřebná a zda se jejich situace po navázání spolupráce s terénní službou, která poskytuje SAS pro rodiny s dětmi zlepšila či nikoliv.

Dílčím cílem praktické části je pak zjistit, zda jsou rodiče schopni spolupracovat se sociálně-aktivizační službou bez problémů a zjistit nejčastější příčiny vyhledání sociálně-aktivizační služby. Na závěr každé kazuistiky bych ráda poukázala na náročnost práce sociálního terénního pracovníka, který s rodinami spolupracuje.

V závěru práce zhodnotím jednotlivé kazuistiky a pokusím se uvést doporučení pro rodiny s dětmi i sociální pracovníky.

TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINA

Tato kapitola se zaměřuje na rodinu jako takovou. Každé dítě by mělo vyrůstat v milující rodině, kde budou naplňovány všechny její práva a povinnosti. Tato kapitola se věnuje definici pojmu rodina, její funkcí a rozdělení. Závěrem se tato kapitola věnuje Romské rodině, jelikož je nedílná součástí mé bakalářské práce.

1.1 DEFINICE RODINY

Rodinu můžeme definovat hned několika způsoby. Definovat jí můžeme z hlediska sociologického, psychologického nebo demokratického. V literatuře můžeme nalézt nespočetně mnoho definic pojmu *rodina*. Jiný pohled na rodinu mohou mít pedagogové, ekonomové či psychologové. Uvedu proto hned několik definic rodiny.

Dle Matouška rodina existuje především proto, aby se lidé mohli svědomitě starat a následně pečovat o své děti. Rodina je biologicky významná pro udržení lidské existence a je základní jednotkou každé společnosti. Jde o první důležitý model společnosti, se kterým se dítě střetává a má významný vliv na jeho osobní rozvoj. (Matoušek 2003, s.9)

„Její vznik se konvenčně klade do doby, kdy spolu dospělí začnou žít, a její zánik můžeme analogicky definovat okamžikem, kdy jejich soužití skončí úmrtím, rozvodem či rozchodem“ (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 38).

„Rodina je soubor lidí spojených krví, manželstvím, adopcí a sdílející základní odpovědnost za reprodukci a péči o členy společnosti, zabezpečení biologického přežívání, citového a rozumového vývoje a místa společenské kontroly v procesu socializace“ (Sekot, 2006, s. 251).

„Rodina je jediným místem na světě, které nám může poskytnout potřebnou péči a podporu, ukonejšení zraněných duší, zvýšení sebevědomí a rovněž zajištění běžného chodu věcí. Rodina je prostě přirozeným místem pro výchovu a růst. Ale aby splnila svůj

cíl a byla skutečně životodárná, musíme jí neustále sledovat, měnit a znovu přetvářet“.
(Satirová, 2006 s. 135)

Podle Krause a Poláčkové je rodina je institucionalizovaný sociální útvar nejméně tři osob mezi nimiž existují rodičovské, příbuzenské nebo manželské vazby.
(Kraus, Poláčková et. al., 2001, s.78)

1.2 FUNKCE RODINY

Rodina není neměnná, v průběhu své existence se vyvíjela, stejně jako se měnilo a vyvíjelo i postavení jednotlivých členů rodiny. V této souvislosti se mění i funkce rodiny. Některé z nich, se pouze přizpůsobují společenským změnám, některé zcela mizí.
„Od 18. století byla v Evropě rodina společenstvím, které své členy zajišťovalo ekonomicky, poskytovalo jim vzdělání a péči v době nemoci či ve stáří. Rodina byla samozřejmým prostředím, ... současně bylo téměř nemožné mimo společenství rodiny přežít.“ (Matoušek, Pazlarová, 2010, s. 13)

Funkce rodiny jsou tedy chápány jako určité úkoly a normy, které rodina plní vůči společnosti ale také vůči sobě samé. Máme mnoho funkcí, které by rodina měla splňovat, můžeme je však rozdělit na 4 základní funkce. Funkci reprodukční, sociálně-výchovnou, ekonomickou a emocionální.

Reprodukční funkce

Reprodukční funkcí můžeme myslet samotné zplození dítěte a naplnění rodičovského a sexuálního instinktu. Tato funkce ovlivňuje reprodukční početnost populace, která je základním prostředkem ekonomického růstu společnosti.

Sociálně-výchovná funkce

Rodina tvoří pro formování postojů ke světu, blízkému okolí ale i k sobě samému, zcela jedinečné prostředí. Tvoří základ pro uspořádání hodnotové orientace a pro formování vlastního já. Rodina by také v souvislosti s touto funkcí měla poskytnout dítěti základní orientaci v okolním světě co se týče kultury dané země a společnosti. Důležité

je, aby rodiče šli svým jednáním a chováním dítěti příkladem a odpovídali za jejich harmonický rozvoj.

Ekonomická funkce

Rodina je chápána také jako součást ekonomického systému společnosti. Dříve byla tato funkce daleko významnější než v dnešní době, kdy funguje systém sociálních podpor a kdy slabší členové rodiny nejsou tolik závislí na silnějších. Přesto svou důležitost tato funkce neztratila. V dnešní době na rodiče v souvislosti s touto funkcí padá velká odpovědnost za zabezpečení materiálních podmínek, které jsou důležité pro správnou výchovu a rozvoj dítěte. Tímto je na mysli dostatek zdravotní péče, stravy, tepla, oblečení apod. V tomto směru dostává rodina velké finanční zatížení, obzvláště v dnešní době, kdy se nároky dětí nepřiměřeně zvedají.

Emocionální funkce

Tato funkce je pro rozvoj a vývoj jedince neodmyslitelně důležitá. Emocionální funkce by měla zastávat dostatek porozumění, lásky, jistoty, bezpečí a pocitu, že někam patříme. V dnešní době se čím dál víc objevují rodiče, kteří sice materiální funkci zabezpečují dokonale, ale o své dítě nepečují citově. Což se poté odráží ve výchově dítěte. Se svého dětství si dítě pamatuje hodně a hodně si také později přenáší do dospělosti. V tomto směru je emocionální funkce nezastupitelná. Proto tuto funkci dokáže plně zastávat pouze jedinec (rodič), který je dostatečně zralý, a pro všechny členy rodiny dokáže zajistit plné citové zázemí. (Kraus, 2008, s. 81-83)

1.3 ROZDĚLENÍ RODIN

Podle psychologického slovníku můžeme rozdělit rodinu na nukleární a širší. Širší rodinu tvoří matka, otec, jejich děti a další příbuzenstvo, což mohou být prarodiče, tety, sestřenice, strýcové apod. Naproti tomu rodinu nukleární tvoří pouze matka, otec a jejich společné děti. (psychologický slovník, s. 513)

Z jiného hlediska můžeme také rodinu rozdělit na neúplnou rodinu, kterou tvoří pouze jeden z rodičů společně s dítětem/děťmi. Úplnou rodinu pak tvoří matka, otec a jejich společné dítě/děti. Neúplná rodina vzniká nejčastěji z důvodu úmrtí jednoho z rodičů nebo rozvodem. Obě situace jsou pro dítě a celou rodinu velice náročné. V téhle souvislosti často vznikají rodiny doplněné.

Doplněná rodina je taková, kdy si jeden z rodičů přivede nového partnera. Podle V. Satirové jsou důsledkem doplněných rodin spíše rozvody než úmrtí jednoho z rodičů. Je čím dál častější, že nevlastní rodič, má na starosti výchovu nevlastního dítěte. Stává se, že v těchto rodinách najednou začínají fungovat jiná pravidla. Nevlastní rodič si s sebou přináší řadu zvyků a norem z předešlé rodiny. Je důležité oba rodinné modely a zvyky skloubit v jeden, aby rodina mohla plnohodnotně fungovat. (Antie, 2005, Satirová, s. 338)

1.4 ROMSKÁ RODINA

Romská rodina se definicí příliš neliší od jiných rodin, avšak má své specifické znaky, které vnímáme v jejich společenském a rodinném životě. Od majoritní společnosti se liší především skladbou rodiny a prioritami.

V rodině Romů většinu práce zastává žena nebo manželka. Žena by měla svého muže uznávat, dbát jeho rad a projevovat mu uznání. Pod přísným dohledem muže se žena stará o chod domácnosti o výchovu dětí. Ženské postavení v Romské rodině je upevněno mateřstvím. Při každém nově narozeném dítěti, postavení ženy v komunitě značně vzroste. Když má žena více dětí předpokládá se, že jí s péčí o mladší děti pomůžou starší sourozenci těchto dětí. V současné době v Romských rodinách převládá vztah druh/družka a příliš se neapeluje na sezdané svazky mladých párů. (Kaleja, 2009, s. 101-102)

Romské rodiny jsou velmi početné a žijí se všemi generacemi pohromadě. V Romské rodině jsou uznávány především vztahy z otcové linie. V rodině se ctí a uznává autorita nejstarších osob. V romských rodinách bývá tradicí, že velký vliv na výchovu dětí a chod domácnosti má nejstarší žena široké rodiny. Nejstarší dcera

zastupuje pozici matky a nejstarší syn pozici otce pro své sourozence. Ve výchově se ženy věnují dívkám a muži chlapcům. Pokud by matka rodiny zesnula, tak je většinou pravidlem, že se otec rodiny znovu ožení. Pokud je tomu však naopak a zesnul by otec, matka zpravidla zůstává vdovou. Pokud by zemřeli oba rodiče, o jejich děti se postarají prarodiče. V minulosti nebylo přípustné, aby se děti umísťovaly do ústavní péče. V dnešní době je to jinak a mnoho romských dětí končí v ústavní péči. Pro romskou rodinu není zpravidla vzdělání důležité. Výchova v těchto rodinách má volnější styl, kdy se děti zapojují do aktivit dospělých ve větším měřítku než děti bílých tzv „gádžů“. (Matoušek, Pazlarová, 2014, s. 107).

2 SOCIÁLNÍ PRÁCE

Sociální práce vychází z altruismu, její podstatou bylo pomáhat a angažovat se pro potřebné. Měla různé podoby a její vývoj probíhal v různých částech světa celá staletí. Jednotlivci, skupiny i celé komunity ji udržovali a prohlubovali v řadě oblastí až k současnosti, kdy se svým významem a obsahem vyrovná řadě dalších disciplín, s kterými je již dávno sžitá a ze kterých čerpá teorii i praxi. (Lenka Gulová, s. 14)

Matoušek uvádí že, sociální práce je z pohledu teorie uznávána jako vědecky fundovaná odborná disciplína, která prostřednictvím metod sociální práce zajišťuje na profesionální úrovni péči o potřebné. Její praktická aplikace vstupuje do života všech potřebných sociálně znevýhodněných skupin v nejrůznějším slova smyslu, buď v podobě služby, nebo aktivity, která by měla pomoci klientovi tak, aby si následně dokázal pomoci sám. Cílem sociální práce je především reflexe, zmírňování a následně řešení sociálních problémů společnosti. Profesionálně se zabývá lidskými vztahy v kontextu sociálních rolí (Matoušek, 2001).

Definování sociální práce jednoznačně uvádí, jak je zásadní pro její aplikaci spolupráce s dalšími disciplínami. Především s psychologií a sociologií, které vstupují do řady metod sociální práce, ale také se sociální pedagogikou, andragogikou gerontagogikou, které mohou vhodně doplňovat sociální práce v oblasti teorie a praxe. (Lenka Gulová, s. 15)

2.1 HISTORIE SOCIÁLNÍ PRÁCE

Starověk

- solidarita v rámci kmene, rodiny
- vznik městských států – pomoc poskytovali soukromé osoby, státní úředníci, řemeslné spolky – penze vysloužilým vojákům, sirotkům, finanční dávky na jídlo pro chudé, volné vstupenky do divadel.

Středověk

- pomoc organizovala hlavně církve
- katolické kongregace a řády organizovaly pomoc pro potřebné – zakládaly ústavy pro postižené, staré osoby, sirotky) a tzv. špitály (chudobince)
- Husité zrušili soustavu špitálů
- rodina – péče o staré osoby
- potřebné se začínají starat města (platí lékaře, almužníky, ...)
- řemeslné spolky a cechy se také starají o své členy a jejich rodiny

Renesance a doba osvícenská

- žebrání musí být povoleno
- chudoba – sledovaný ukazatel fungování státu
- zavedení domovského práva
- zákon o chudých – není odpovědná církve, ale místní orgány
- diferenciací potřebných

Industriální kapitalismus

- lidé ve městech bez rodin
- vznik podpůrných spolků
- nositelem charitativních aktivit vyšší vrstvy – hlavně ženy – organizují charitativní akce a sbírky

19. století

- Bismarkovy reformy – pojištění pro zaměstnance pro případ nemoci, invalidity, stáří, úrazu

- vznikají první komunitní centra – je uplatňována systematická sociální práce

20. století

- vznik prvních škol sociální práce
- převládající metodou v praxi je práce s rodinou, případová sociální práce
- skupinová a komunitní práce se rozvíjela hlavně v USA
- sociální práce se stává součástí systému sociálního zabezpečení

Současnost

- snaha o dosažení rovných příležitostí v přístupu ke vzdělání a zaměstnání
- snaha o dosažení rovnosti v přístupu k výsledkům práce celé společnosti je utopií

2.2 CÍL SOCIÁLNÍ PRÁCE

Cíle sociální práce jsou závislé na historickém a kulturním rámci dané společnosti. Z tohoto důvodu se stále mění dle aktuálních potřeb společnosti. Posláním současné sociální práce je především poskytování služeb jednotlivcům, rodinám, skupinám nebo komunitám. Účelem těchto služeb je pomoci klientům s nezměnitelnými problémy, omezit nebo odstranit problémy, které lze vyřešit případně přispět k zlepšení situace tam, kde je možná úprava sociálních poměrů. Zároveň sociální práce vede dialog mezi tím, co chce společnost ve svých normách a tím, co chce klient. Cílem sociální práce je pak rozvíjet tento dialog ke vzájemné spolupráci. (Mahrová, Venglářová et al., 2008)

V současné době je tedy možné vymezit hlavní cíle sociální práce takto:

1. Podpořit klientovu schopnost řešit problém, adaptovat se na nároky a vyvíjet se.
2. Zprostředkovat klientovi kontakt s agenturami, které mu mohou poskytnout zdroje, služby a potřebné příležitosti.

3. Napomáhat tomu, aby systémy podpory klientů pracovaly humánně a efektivně.

4. Rozvíjet a zlepšovat sociální politiku. (Matoušek, 2012)

3 SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK

Sociálním pracovníkem se stává osoba, která se rozhodla věnovat se tomuto oboru a splnila potřebné vzdělání. Hlavním úkolem sociálního pracovníka je především pomáhat jednotlivcům, rodinám, skupinám a komunitám a dosáhnout nebo navrátit způsobilost k sociálnímu uplatnění. (Matoušek, 2008)

3.1 OSOBNOST SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

Termín osobnost je možné definovat jako charakteristické vzorce myšlení, emocí a chování, které určují osobní styl jedincových interakcí s prostředím. (Atkinson, 2003)

Osobnost sociálního pracovníka může být do značné míry ovlivněna zpětnou vazbou od kolegů, nadřízených či klientů. Pozitivní hodnocení umožňuje sociálnímu pracovníkovi ujistit se o tom, že svoji práci vykonává dobře. Chvála nebo kladná hodnocení jsou důležitá pro pracovní motivaci a zvyšují spokojení z práce. Kladná hodnocení klientů v určitých případech mohou zamezit i syndromu vyhoření u sociálních pracovníků. Naopak důvodem vzniku syndromu vyhoření bývají spíše opakovaná zklamání, minimální výsledky práce nebo také negativní zpětné vazby od klientů. (Kopřiva, 2011)

Aby sociální pracovník mohl kvalitně naplňovat požadavky kladené na výkon svého povolání, je nutné, aby byl vybaven některými vlastnostmi a schopnostmi, mezi ty základní lze zařadit především:

1. přirozená autorita
2. vztah k lidem
3. emoční inteligence
4. odborné vzdělání a všeobecný přehled
5. důvěryhodnost
6. dodržování etického kodexu
7. životní optimismus
8. respekt

3.2 ZÁKLADNÍ ROLE SOCIÁLNÍHO PRACOVNÍKA

„Sociální pracovník se pohybuje v rámci práv a povinností definovaných právním systémem, zaměstnavatelem a profesními standardy. Institucionální rámec je důležitý, protože sociální pracovník zasahuje do života klientů a je potřeba, aby jeho právo zasahovat bylo legitimní.“ (Matoušek, 2003, s. 44–45)

Díky tomu, že pole sociálních služeb je tak rozsáhlé, můžeme se v praxi setkat s několika přístupy a rolemi pracovníků ke klientům.

Řezníček se v jedné z kapitol zabývá také rolemi sociálního pracovníka. Jednotlivé přístupy popisuje takto:

Pečovatel, poskytovatel služeb – pracovník v roli pečovatele pomáhá klientovi v té oblasti běžného denního života, ve které si nedokáže poradit sám, ať vlivem postižení, nemoci či věku

Zprostředkovatel služeb – tento typ sociálního pracovníka je informátorem či koordinátorem pro klienta, je připraven poradit, doporučit či nabídnout vhodné služby či organizace ve prospěch klienta

Cvičitel sociální adaptace – pracovník v roli trenéra či učitele sociálních dovedností, napomáhá řešit klientům jejich problémy, povzbuzuje ke změnám v chování

Poradce nebo terapeut – úkolem sociálního pracovníka je pomoc klientovi získat náhled na jeho postoje, pocity a způsoby jednání, napomáhá mu rovněž v jeho osobnostním růstu

Případový manažer – pracovník usiluje o zajišťování, koordinaci a vhodný výběr služeb hlavně u klientů s větším množstvím potřeb

Manažer pracovní náplně – organizuje práci ve velkých zařízeních, řeší plánování, načasování a dávkování intervence, sleduje kvalitu služeb

Personální manažer – funkce takového pracovníka je často administrativní, v organizacích zajišťuje výcvik a výuku, konzultace a řízení pracovníků a také supervizi

Administrátor – pracovník ve vedoucí funkci nebo ředitel zařízení, plánuje, rozvíjí a zavádí způsoby práce

Činitel sociálních změn – komunitní sociální pracovník, který se angažuje ve správních a legislativních orgánech nebo v politice v širším zájmu klientů a pomáhajících.

(REZNÍČEK, 1994, s. 63–64)

4 ZÁKLADNÍ VYMEZENÍ SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI

„Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi jsou ambulantní služby poskytované rodině s dítětem, u kterého existují rizika ohrožení jeho vývoje nebo je jeho vývoj ohrožen v důsledku dopadů dlouhodobě obtížné sociální situace, kterou rodiče nedokáží sami bez pomoci překonat. Služba obsahuje výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů. Služba se poskytuje bezúplatně.“ (MPSV: Sociální služby. [online].)

Samotná definice sociálně aktivizační služby se objevuje i v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách v § 65. Na rozdíl od předchozí definice přidává i možnost terénní služby rodinám s dětmi. (Sbírka zákonů: 108 o soc. službách)

Sociálně aktivizační služba závazně obsahuje tyto základní činnosti:

- *Výchovné, vzdělávací a aktivizační činnost.*
- *Zprostředkování kontaktu se společenským prostředím.*
- *Sociálně terapeutické činnosti.*
- *Pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí.*

(Janoušková, Nedělníková, 2008, s. 16)

4.1 POSLÁNÍ SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY

Posláním sociálně aktivizační služby je podporovat a doprovázet rodiny s dětmi ve věku od 0-18 let, které se ocitly v obtížné situaci (především nízké kompetence rodičů a sociální důvody) a v dané chvíli ji nemohou zvládnout vlastními silami. Sociálně aktivizační služby ve spolupráci s rodinou a mnohdy za spolupráce orgánu sociálně právní ochrany dětí usiluje o zachování, posílení či navrácení společného soužití rodiny a zdravého vývoje dětí v podmínkách funkční biologické rodiny.

4.2 CÍLE SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY

1. Sociálně aktivizační služby napomáhají k návratu dětí z ústavní výchovy nebo náhradní rodinné péče zpět do biologické rodiny, a tím zároveň snižuje počet dětí umístěných v ústavní výchově nebo náhradní rodinné péči.
2. Sociálně aktivizační služby napomáhají k navázání a posílení kontaktů biologických rodičů a blízkých příbuzných s dětmi, které jsou umístěny v ústavní nebo náhradní rodinné péči.
3. Sociální aktivizační služby napomáhají ke snižování rizika umístění dítěte do ústavní výchovy či pěstounské péče a snažíme se, aby rodič byl schopen samostatně uspokojovat potřeby dítěte a být na sociálně aktivizační službě zcela nezávislý.

4.3 ZÁSADY SOCIÁLNĚ AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY

Každá sociálně aktivizační služba může mít své zásady, avšak nejsou příliš odlišné od zásad, které uvádím. Zásady jsou použité ze sociálně aktivizační služby, kde působím. Zásady jsou závazné pro všechny pracovníky, dobrovolníky i studenty na praxi. Sociálně aktivizační služba nevyklučuje a nediskriminuje nikoho, ať už z hlediska rasy, národní příslušnosti, politického či náboženského přesvědčení, sexuální orientace apod.

Zásada dítě patří do rodiny /Dítě má právo vyrůstat se svými rodiči a svými sourozenci ve vlastní rodině/: pouze v případě, kdy dojde k porušení práva dítěte na jeho ochranu /toto právo chrání dítě před násilím, všemi druhy zneužívání a zanedbávání/, může být dítě z rodiny odebráno a umístěno do jedné z forem náhradní výchovy či péče. Týmu Hnízdo jde především o blaho dítěte a naplňování jeho práv.

Zásada uplatňování práva pro dítě: vždy upřednostňujeme právo a zájem dítěte nad zájem rodiče, a z toho hlediska na něj nahlížíme při poskytování naší pomoci, ačkoli dohody jsou uzavírány právě s rodiči.

Zásada pomoci, podpory: snažíme se podporovat a pomáhat jak rodiče, tak dítě. Rodiče hlavně k samostatnému jednání.

Zásada motivace uživatele: motivace jedince či celé rodiny je velice důležitá.

Zásada individuálního přístupu: každý člověk by měl být vnímán jako jedinečná bytost, která je rovna ve svých právech a svých povinnostech a mělo by se k ní přistupovat individuálně.

Zásada respektování názoru klienta: názor klienta je nadevše, především klient musí vědět co chce, klientovi nepodsouváme vlastní názory

Zásada nehodnocení uživatele: klienta nehodnotíme pro jeho rasu, pohlaví, náboženství, sexuální orientaci apod.

5 SOCIÁLNÍ VYLOUČENÍ

Tahle kapitola se bude zabývat definicí sociálního vyloučení, jelikož rodiny, které spolupracují s terénní sociální službou často žijí ve vyloučených lokalitách a jsou ohroženy sociálním vyloučením, proto poukážu i na rizika sociálního vyloučení, které se dotýkají těchto rodin. Dále se budu věnovat sociálně vyloučeným lokalitám v Ostravě, které souvisí s mým následným výzkumem. Na závěr této kapitoly se budu věnovat terénnímu sociálnímu pracovníkovi, který v sociálně vyloučených lokalitách působí.

5.1 DEFINICE SOCIÁLNÍHO VYLOUČENÍ

Krebs ve své knize uvádí „Chudoba a sociální vyloučení je definován jako stav, kdy jedinec nebo skupina lidí neparticipuje plně na ekonomickém a sociálním životě společnosti a/nebo když jejich přístup k příjmům a ostatním zdrojům jim neumožňuje dosáhnout životní standard, který je považován ve společnosti; v níž žijí, za přijatelný. V této situaci nemají často přístup ani k základním právům“ (Krebs, 2007, s.124).

Jako sociální vyloučení označujeme proces, v jehož rámci je skupině jedinců, komunitě nebo samotnému jedinci výrazně znesnadňován, či zcela omezován přístup k pozicím, příležitostem a zdrojům, které umožňují zapojení do ekonomických, společenských a politických aktivit většinové společnosti.

Sociálním vyloučením jsou ohroženy nejvíce tyto skupiny lidí:

- Lidé s nízkým vzděláním
- Dlouhodobě nebo opakovaně nezaměstnaní
- Lidé se zdravotním postižením
- Lidé s nějakým druhem závislosti
- Imigranti
- Osaměle žijící důchodci
- Příslušníci různých menšin

Při kombinaci více těchto faktorů riziko sociálního vyloučení stoupá. Nemusí to však být pravidlem, někteří mohou být začleněni v běžné společnosti.

Sociální vyloučení se nachází a nacházelo v každé společnosti. Důvodem sociálního vyloučení je, že sociálně vyloučení jedinci i skupiny se neúčastní rovnou měrou jako jiní na zdrojích společnosti. Z toho důvodu dochází k jejich chudobě, sociálnímu a kulturnímu odloučení. Následně dochází k postupnému vyloučení ze společnosti. (Janoušková, Nedělníková 2008, s. 314).

„Pojem sociální vyloučení v sobě zahrnuje řadu rovin:

- *Ekonomické vyloučení je příčinou chudoby. Znamená nemožnost dosáhnout běžného životního standardu a životních šancí obvyklých ve společnosti. Souvisí zejména s nevýhodným postavením na trhu práce a nezaměstnanosti. Někdy se v této souvislosti užívá také pojem vyloučení z trhu práce.*
- *Společenské vyloučení (v úzkém slova smyslu) brání dosažení určitých postavení a neumožňuje zapojovat se do společenských institucí.*
- *Politické vyloučení je upřením občanských, politických i základních lidských práv. Neumožňuje ovlivňovat dění ve společnosti ani vlastní osud.*
- *Kulturní vyloučení zamezuje sdílení kulturního kapitálu společnosti i jejich hodnot. Omezuje vzdělanost i sdílení kulturních hodnot*
- *Vyloučení z bezpečí znamená vyšší riziko životních nehod, vyšší zdravotní riziko a v poslední době také rizika spojená se zhoršujícím se životním prostředím.*
- *Vyloučení z mobility jak v prostoru (nemožnost přestěhovat se jinde), tak v hierarchii sociálních pozic (nemožnost zlepšit své postavení ve společnosti)*
- *Symbolické vyloučení je spojeno se stigmatizací jednotlivců či skupin, tj. jejich označováním za méněcenné či špatné. Velkou roli v tom dnes hrají sdělovací prostředky, které vytvářejí zkreslený obraz o určitých skupinách tím, že jednostranně zdůrazňují negativní jevy spojené s těmito skupinami (špína, násilí, kriminalita atp)“ (Janoušková, Nedělníková 2008, s. 314).*

5.2 RIZIKA SPOJENA SE SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Lidé, kteří se stali sociálně vyloučenými, jsou vystaveny řadě rizik. Nejčastěji bývají ohroženi těmito riziky.

1. **Nevyhovující životní podmínky – bydlení**, životní prostředí - lidé, kteří se dostali do pozice sociálně vyloučených, často žijí v sociálně vyloučených lokalitách, kde jsou často velmi nepříznivé podmínky pro běžný život.
2. **Horší zdravotní stav** – hodně spojený s nevyhovujícím životním prostředím, také z důvodu nepravidelné lékařské péče
3. **Riziko tzv. sociálněpatologických jevů** – v dnešní době hlavně co se týče závislostí, lidé v tíživých situacích se snaží „utéct“ od problémů (drogy, automaty, nefungující rodiny)
4. **Kriminalita** – hodně spoje s předešlým bodem, velké riziko stát se nejen pachatelem trestní činnosti, ale i její obětí
5. **Ekonomická rizika, která jsou spojena se zastavováním majetku a nevýhodnými půjčkami** (exekuce, lichváři)

(Janoušková, Nedělníková s. 318, 2008)

5.3 SOCIÁLNĚ VYLOUČENÉ LOKALITY V OSTRAVĚ

Na území města Ostravy se sociální vyloučení týká především Romů. Romové tvoří většinu obyvatel sociálně vyloučených lokalit. Dle odhadu se jedná asi o 65 %. Životní styl a podmínky v sociálně vyloučených lokalitách je mnohem horší, než je zavedený standard v běžných rodinách v České republice.

Rodiny ve vyloučených lokalitách mají často problémy s bydlením – bydlí na ubytovnách, v hotelových domech, v holobytech, které jsou často v opravdu dezolátním stavu. Ve vyloučených lokalitách žijí jedinci, skupiny a celé rodiny s dětmi, kteří se potýkají s nezaměstnaností. Jsou to lidé, kteří jsou odkázáni na dávkový systém. Tyto rodiny se vzhledem ke svému životnímu stylu často potýkají se zdravotními problémy jako jsou například štěnice, vši, svrab – toto je na ubytovnách běžné. Rodiny s dětmi

z důvodu nedostatku místa a početnosti rodin nemají dostatek soukromí. Tyto životní podmínky vedou ke dlouhodobým negativním jevům ve vzdělanosti, a s problémem výskytu sociálně patologických jevů.

Znaky sociálně vyloučených lokalit v Ostravě jsou především:

- Větší počet Romů
- Dlouhodobá nezaměstnanost – vede k chudobě
- Nízká kvalita vzdělání
- Kriminalita
- Ekonomické a sociální problémy

Mapování sociálně vyloučených lokalit v Ostravě uvádí Popis sociálně romských vyloučených lokalit v regionu Ostravska. Agentura pro sociální začleňování.cz [online] následně:

Vybrané sociálně vyloučené Romské lokality v Ostravě:

• Hrušov • Liščina • Zárubek • Osada míru – Kunčičky • Přívoz • Sirotčí • Erbenova, Nerudova • Trnkovecká • Lipina • Dělnická

Ubytovny a hotelové domy:

- Metalurg, Vítek, Hlubina, Soiva (Ostrava-Jih a Zábřeh)
- Sadová (Moravská Ostrava a Přívoz)
- U Bundy (Slezská Ostrava)
- Ubytovna Cihelní (Moravská Ostrava a Přívoz)

Popis jednotlivých vyloučených lokalit:

Liščina (Slezská Ostrava)

Lokalita vznikla v roce 1997 jako dočasné řešení bydlení obyvatel, kteří byli postižení. Je rozdělena horní a dolní část, je poměrně dobře dopravně dostupná, nachází se v ní obchod. V této lokalitě se nevyskytuje žádná školka a škola ani zdravotnické

zařízení. Děti a mládež může využít služby nízkoprahového zařízení. Největší problémy této lokality jsou – nezaměstnanost, exekuce, technické problémy domů. Je tam větší distribuce a užívání drog.

Hrušov (Ostrava Hrušov)

Můžeme jej rozdělit na „přední a zadní“ Hrušov. Přední část je zachovalejší. Dopravní dostupnost je dobrá. V lokalitě se nevyskytuje žádná škola, školka ani zdravotnické zařízení. Nejhorší ulice je Riegrova – zdevastované domy bez oken, dveří, zvýšené hromadění odpadků. Výskyt sociálně patologických jevů, nezaměstnanost, závislost na sociálních dávkách.

Zárubek (Slezská Ostrava)

V lokalitě je minimální občanská vybavenost. Není zde žádné zdravotnické zařízení ani škola či školka. Dopravní dostupnost je velice špatná. Bydlení v této lokalitě je na velmi nízké úrovni.

Osada míru – Kunčičky

Dopravní dostupnost je velmi nízká. Občanská vybavenost také. Bytová situace v lokalitě je špatná. Byty jsou v katastrofickém stavu. V lokalitě je problém se sociálně patologickými jevy a kriminalitou.

Trnkovec

V lokalitě je bydlení na velmi nízké úrovni. Je zde velká míra nezaměstnanosti a špatná dopravní dostupnost. V lokalitě se nachází základní škola, kterou navštěvují děti z dané lokality. Zdravotnické zařízení zde není.

Lipina

Lokalita je dobře dopravně dostupná. V blízkosti lokality je dobrá občanská vybavenost. Mezi problémy lokality řadíme nezaměstnanost, sociálně patologické jevy a finanční problémy.

Sírotčí

Nízká dopravní dostupnost. Občanská vybavenost lokality je nízká. Bytová situace v lokalitě je špatná. Byty jsou v dezolátním stavu. V lokalitě je problém se sociálně patologickými jevy a kriminalitou.

Dělnická

Lokalita je dobře dopravně dostupná. V blízkosti lokality je dobrá občanská vybavenost. Mezi problémy lokality řadíme nezaměstnanost, sociálně patologické jevy a finanční problémy.

5.4 TERENNÍ SOCIÁLNÍ PRACOVNÍK PŮSOBÍCÍ V SOCIÁLNĚ-AKTIVIZAČNÍ SLUŽBĚ

Sociální terénní pracovník podporuje rodiny při řešení jejich problémů, pomáhá jim překonat a zmírnit jejich nepříznivou životní situaci a zabránit tak prohlubování sociálního vyloučení. (Janoušková, Nedělníková, 2008, s. 21)

Kompetence terénního sociálního pracovníka

- 1. Přímá práce s uživatelem** – provádí depistáž, poskytuje sociální služby – podle druhu sociální služby, kterou organizace poskytuje, poskytuje odborné a základní poradenství, poskytuje terénní programy, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi
- 2. Nepřímé aktivity ve prospěch uživatelů** – mapuje situaci v prostředí, provádí opatření v oblasti prevence, spolupracuje s příslušnými organizacemi
- 3. Terénní sociální pracovník vykonává aktivity nutné pro realizaci a rozvoj sociální služby** – propagace medializace
- 4. Terénní sociální pracovník metodicky vede terénní pracovníky**
- 5. Terénní sociální pracovník vyvíjí aktivity ve prospěch vlastního profesního rozvoje** (Nedělníková, s. 15-19)

PRAKTICKÁ ČÁST

6 POTŘEBNOST SOCIÁLNĚ-AKTIVIZAČNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI Z VYLOUČENÝCH LOKALIT– PRAKTICKÁ ČÁST

6.1 VYMEZENÍ METODY

Pro výzkumnou část mé bakalářské práce jsem si zvolila metodu kazuistik.

Kazuistiku můžeme specifikovat jako konkrétní výzkumnou metodu, která představuje konkrétní, dokončený případ. Můžeme hovořit o analýze zjištěných informací. Kazuistika může obsahovat několik anamnéz, sniž dvě hlavní jsou anamnézy osobní a rodinná. Dále se kazuistika může doplnit například anamnézou zdravotní či sociální. Kazuistika také obsahuje průběh případu, kontakty a intervence sociálního pracovníka a závěr.

Podle Levické (2004, str. 7-19) je kazuistika souhrnná a ucelená zpráva o případu. Je to obvykle ukončený, odborně zpracovaný případ, který je doplněný odborným komentářem, který případ objasňuje. Základním pramenem kazuistik jsou rozhovory s uživatelem a spis uživatele. Cílem kazuistik je odborná analýza konkrétního případu, najít příčiny a faktory, které ovlivnily vznik a vývoj případu, včetně skutečností, které přispěly ke způsobům řešení.

Hlavním cílem bakalářské práce je zjistit, zda se zlepšila situace rodin, žijících ve vyloučených lokalitách při navázání spolupráce se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi.

Dalším cílem mé bakalářské práce je popsat životní situaci pěti rodin, které přišli do sociálně aktivizační služby z různých důvodů a tímto poukázat na problémy, se kterými se rodiny potýkají nejčastěji. Také poukážu na to, zda rodiny vyhledají pomoc a podporu sociálně aktivizační služby z vlastní vůle nebo na doporučení sociálně právní ochrany dětí.

Výzkumný vzorek

Výzkumný vzorek bakalářské práce jsem čerpala v neziskové organizaci, která poskytuje sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi v Ostravě. Jedná se o rodiny z vyloučených lokalit. Ve výzkumné části budu čerpat z osobních zkušeností a rozhovorů se samotnými rodinami a klíčovými pracovníky, kteří jsou s rodinami v pravidelném kontaktu, dále pak ze spisových dokumentací rodin.

Veškerá data a jména, které jsou použity v bakalářské práci jsou anonymní.

Prohlášení

Prohlašuji, že veškeré kazuistiky v mé bakalářské práci byly zpracovány v souladu se zákonem č. 101/2000 sb. O ochraně osobních údajů a zákonem č. 110/2019 O zpracování osobních údajů a budou použity pouze pro studijní účely.

KAZUISTIKA Č. 1 – RODINA GRYGAROVA

Uvedení do případu

V této kazuistice budu popisovat případ rodiny, která se skládá z otce Denise, matky Jolany a dvou dcer – Jessici a Dáši. Matka se do České republiky přestěhovala ze Slovenska asi před 7 lety, kde po krátké době poznala svého nynějšího partnera Denise. Spolu mají zmiňované dvě děti. Rodina musela vyhledat sociálně aktivizační službu z doporučení OSPOD, jelikož dostatečně nezvládali péči o nezletilé děti, měli problémy s financemi i bydlením.

Základní informace

Paní Jolana, narozena 3.1.1994 na Slovensku

Pan Denis, narozen 6.11. 1991 v České republice

Dcera Jessica, narozena 23.11.2017 narozena v České republice

Dcera – Dáša, narozena 19.1.2014 v České republice

Osobní anamnéza

Paní Jolana

Paní Jolana pochází ze Slovenska, je romského původu a do České republiky se přestěhovala před 7 lety se svou rodinou. Paní Jolana pochází ze 3 sourozenců. Paní Jolana špatně mluví česky, má zhoršenou komunikaci při vyřizování záležitostí potřebných pro běžný život a chod rodiny, také neměla v ČR povolení k pobytu. Paní Jolana je nesamostatná, prakticky zcela závislá na nynějším partnerovi panu Denisovi. Paní Jolana porodila dvě zdravé děti, i když její těhotenství nebyla pod pravidelným dohledem lékařů. Paní Jolana nikdy nebyla v pracovněprávním vztahu.

Pan Denis

Pan Denis, muž romského původu, pochází z České republiky, kde žil se svou matkou a sestrou. Už v mládí měl problém s návykovými látkami a zahálčivým životem. Po seznámení s nynější partnerkou paní Jolanou, se kterou má nyní zmiňované dvě děti, se vzhledem k jejich špatné životní situaci a užívání návykových látek, začala stupňovat také jeho agrese vůči partnerce. Denis je prakticky celý život veden na úřadu práce, kromě občasných brigád nebo prací na černo nebyl nikdy v pracovněprávním vztahu. Denis měl také problémy s kriminalitou, kdy byl podmíněně odsouzen za krádeže.

Dcery – Jessica a Dáša

Obě dívky se narodily jako zdravé děti do úplné rodiny. Rodiče nejsou manželé. Obě dívky, vzhledem k životnímu stylu obou rodičů, kdy otec užíval opakovaně návykové látky a byl agresivní a matka byla zanedbaná, nedbala na hygienu a byla zcela nesamostatná, byly dívky také velmi zanedbané, zavšivené, neuměly základní společenská pravidla jako prosím, děkuji, dobrý den apod., neměly žádné hygienické návyky, jejich slovní zásoba byla také velmi slabá, toto vše především u starší dcery Dáši vzhledem k věku mladší Jessici. Ta si však tyto návyky neměla kde osvojovat.

Rodinná anamnéza

Soužití pana Denise a paní Jolany už od počátku jejich vztahu bylo založeno hlavně na těhotenství paní Jolany s nezletilou dcerou Dášou. Vztahy v rodině nebyly nikdy ideální, Pan Denis se dopouštěl fyzického násilí na paní Jolaně, hlavně pokud měl „absták“. Po uplynutí cca 1 roku od narození první dcery Dáši vyhledala rodina naši pomoc na doporučení OSPOD, jelikož finančně ani sociálně nezvládala péči o nezletilou. Panu Denisovi hodně pomáhala jeho matka, hlavně co se týče péče o nezletilou Dášu. Po narození druhé dcery Jessici se situace v rodině zhoršila ještě víc, matka pana Denise, tudíž babička nezletilých vážně onemocněla a nemohla se tak podílet na výchově a péči o nezletilé vnučky. Co se týká babičky z matčiny strany, ta o dívky nejevila zájem, sama žije ve vyloučené lokalitě spolu s širší rodinou a je závislá na dávkách hmotné nouze. Co se týká vztahů mezi rodiči a dětmi tak především dcera Dáša je citově vázána jak na

matku, tak na otce. Otec Denis má dcery rád a nikdy se na nich nedopouštěl násilí. Matka se o děti starala a jevila zájem spíše sporadicky.

Sociální anamnéza

Otec a matka často střídali bydlení. Především přespávali u příbuzných, kteří bydleli ve vyloučených lokalitách a na ubytovnách. Jelikož paní Jolana neměla v ČR vyřízené povolení k pobytu, tudíž se nemohla zaregistrovat na úřadu práce, což znamená, že nebyla oprávněna čerpat dávky ze systému dávek HN a SSP. Byla tedy osobou bez příjmů. Otec dostával dávky HN a později také rodičovský příspěvek. Otec Denis také občas docházel na nějakou brigádu „na černo“. Paní Jolana byla tedy zcela závislá na svém partnerovi panu Denisovi.

Popis případu, problému a situace

Situace rodiny byla velice nepříznivá, a to hlavně vzhledem ke vztahu k péči o nezletilé děti. Rodina byla nestabilní, opakovaně docházelo k násilí ze strany otce, vyskytovaly se velké finanční problémy, které byly spojeny s bydlením, zdravotní péčí a péčí o nezletilé. Na rodinu začal dohlížet odbor sociálně-právní ochrany dětí, který rodině doporučil spolupráci se sociálně-aktivizační službou pro rodiny s dětmi.

Průběh spolupráce s rodinou

S rodinou se navázala spolupráce v únoru 2016, vytvořil se individuální plán rodiny společně s orgánem OSPOD. Stanovily se cíle, na kterých jsme společně s rodinou začali pracovat tak, aby byla schopna se sama postarat o nezletilé děti a vést spořádaný život. Ne vždy byla spolupráce s rodiči jednoduchá. Vzhledem k výbušné povaze pana Denise, který se zpočátku domníval, že organizace zařídí vše za ně. Chvilí trvalo než si rodiče, zvláště pan Denis, který většinou jednal i za paní Jolanu, zvykli na spolupráci a daná pravidla, která se musí respektovat. V průběhu října 2016 se začala spolupráce dařit. Společně s rodinou jsme začali vyřizovat bydlení. Nakonec se rodina nastěhovala na ubytovnu, kde dostala tři měsíční smlouvu. V té době jsme začali řešit trvalý pobyt paní Jolany na území ČR. Když jsme však přišli na schůzku na cizineckou policii a paní Jolany se zeptali, proč chce zůstat v České republice, její odpověď byla, že se tu lépe žije a že jsou tady lepší dávky než na Slovensku. Jelikož paní Jolana neměla ani pracovní

smlouvu její žádost byla zamítnuta. Také klíčová pracovnice společně s rodinou často řešili pracovní poměr obou rodičů. Na domluvené pohovory se však nikdy nedostavili. Do března roku 2017 se rodina snažila plnit aspoň nějaké kroky, stanovené v individuálním plánu za pomoci klíčové pracovnice, která rodině pravidelně pomáhala a docházela za ní do domácnosti. Týden po uplynutí skončení nájemní smlouvy na ubytovně, se rodina dostavila do kanceláře neziskové organizace s tím, že jim majitel neprodlouží smlouvu, jelikož nezaplatili nájem a musí se do týdne vystěhovat. Paní Jolaně a nezletilé klíčová pracovnice tedy zajistila bydlení v azylovém domě pro matky s dětmi, na dobu, než si najdou nové bydlení. Otec, pan Denis mezitím přespával na ulici nebo u svých známých či příbuzných. Po nějaké době jsme společnými silami zařídili ubytovnu, kde se rodina nastěhovala. Rodině jsme byli opět nápomocní s vyřizováním běžných záležitostí, přepisu trvalého bydliště, vyřízení rodičovského příspěvku pro otce, jelikož matka nemá nárok apod. Také jim byla několikrát poskytnuta humanitární pomoc ve formě potravin či hygieny. Srpnu roku 2017 se klíčová pracovnice dozvěděla, že je paní Jolana v 5 měsíci těhotenství. Paní Jolana ani přes naši snahu, sehnat jí gynekologa, nechodila na pravidelné lékařské prohlídky. V listopadu 2017 porodila naštěstí zdravou dceru Jessicu. V těchto chvílích se rodina začala rozpadat nejvíce. Otec ani matka nezvládali zajistit řádnou péči o novorozenou dceru. Pan Denis začal ve větším množství opět užívat návykové látky, tím vznikly ještě větší finanční problémy. Při docházení klíčové pracovnice do domácnosti bylo několikrát zjištěno, že jsou děti zanedbané, zavšivené, špinavé, opruzené. V lednu roku 2018 musely být děti na základě usnesení o předběžném opatření, které vydal na podnět orgánu sociálně-právní ochrany dětí Okresní soud v Ostravě, umístěny v zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc (dále jen ZDVOP). Tato situace velice otřásla oběma rodiči, především panem Denisem. Dostavil se do kanceláře SAS, kde se rozplakal, svěřil se své klíčové pracovnici, že má problém s návykovými látkami, že nechce, aby mu odebrali děti a že udělá všechno proto, aby se mu děti vrátili zpět. S rodiči se sestavil nový individuální plán rodiny a začalo se pracovat zcela od začátku. Nejprve jsme společně zařídili práci. Oba partneři začali pracovat ve firmě na třídění odpadů na trojsměnný provoz. Z tohoto důvodu bylo jednodušší sehnat bydlení. Klíčová pracovnice společně s rodinou zařídila bydlení na ubytovně, kde rodina dostala smlouvu na rok. S nájemní a pracovní smlouvou šla klíčová pracovnice společně s paní Jolanou vyřídit souhlas s pobytem na území ČR paní Jolany

na cizineckou policii. Mezitím rodiče pravidelně, za naší asistence, navštěvovali nezletilé v zařízení ZDVOP, brali si děti na vycházky nebo na dovolenkový pobyt v rodině. Otec Denis začal také pravidelně navštěvovat organizaci pomáhající drogově závislým. Na začátku června roku 2018, kdy na sobě rodina s pomocí SAS hodně zapracovala, se děti navrátily zpět do rodiny.

Shrnutí

Sociálně-aktivizační služba pro rodiny s dětmi pracovala s rodinou přibližně 2,5 roku, než se společnými silami podařilo to, že se rodina dokáže postarat o nezletilé tak, aby nebyl ohrožen jejich, zdravotní, sociální a mravní vývoj. Sociálně-aktivizační služba navázala spolupráci s rodinou na doporučení OSPOD, **jelikož měla rodina problém s financemi a se zajištěním řádné péče a výchovy o nezletilé děti. Také se objevily problémy s návykovými látkami.** SAS s rodinou i nadále spolupracuje, klíčová pracovnice pravidelně dochází do domácnosti rodiny a je nápomocná v běžných situacích. V tomto případě byla psychická náročnost práce klíčového pracovníka rodiny na velmi vysoké úrovni. S rodinou se nespolečně pracovalo snadno, hlavně vzhledem k agresivnímu chování a výbušné povaze pana Denise a celkové laxnosti rodiny. V poslední době je situace rodiny díky spolupráci se SAS pro rodiny s dětmi o mnoho lepší než v prvopočátku. Škoda jen, že to muselo dojít tak daleko, aby si rodiče uvědomili, jak jsou pro ně děti důležité a že pokud opravdu chtějí, vždycky se dá něco dělat. S rodinou jsem měla možnost pracovat i osobně, také jsem docházela za nimi do domácnosti. V nynější době mohu říct, že se rodina oproti začátku spolupráce se SAS, opravdu hodně posunula vpřed, i přes to, že je pořád na čem pracovat. V tomto případě považuji spolupráci s terénní sociální službou za velice přínosnou.

KAZUISTIKA Č. 2 – RODINA ŽIGOVA

Uvedení do případu

V této kazuistice budu popisovat paní Helenu, která navázala spolupráci s neziskovou organizací poskytující pomoc a podporu rodinám s dětmi z vlastní vůle. Z počátku se zdálo, že má paní Helena problémy pouze se svým synem, který jí neposlouchá a se sehnáním lékařů. Vzájemnou spoluprací jsme ale zjistili, že hlavní příčinou problémů byl fyzický i psychický teror ze strany partnera paní Heleny. Paní Helena momentálně bydlí společně se svými dětmi v utajeném bydlení.

Paní Helena, narozena 6.11.1993 v Havířově

Dcera Margita, narozena 2.2.2011 v Ostravě

Syn Fabricio, narozen 10.7.2015 v Ostravě

Osobní anamnéza

paní Helena

Paní Helena je žena Romského původu, která se narodila v městě Havířov, kde do svých 15 let žila ve společné domácnosti se svou matkou, otcem a bratrem. Po tragické smrti jejího otce, se paní Helena přestěhovala se svou rodinou do Ostravy k příbuzným. Paní Helena nedokončila střední odborné učiliště, jelikož v 17 letech otěhotněla s prvním dítětem dcerou Margitou. Otec nezletilé Margity není znám, paní Helena měla nechráněný pohlavní styk s cizím mužem na diskotéce. Paní Helena nikdy nebyla v pracovně-právním vztahu. Ve svých 21 letech potkala svého partnera, ke kterému se během krátké doby i se svou nezletilou dcerou přestěhovala. Partner obýval byt 2 + 1 ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Po krátké době vztahu se jim narodil společný syn Fabricio.

Dcera Margita

Margita se narodila jako zdravé dítě do neúplné rodiny. Otec nezletilý není znám. Nezletilá je nesmělá dívka, je málomluvná, zakřiknutá. Citově závislá na své matce. Margita neměla kladný vztah k partnerovi paní Heleny, neměla ho ráda, bála se ho. S bratrem to bylo složitější, měla ho ráda, ale bratr kopíroval chování otce a k sestře se nechoval příliš hezky. Nezletilá navštěvuje ZŠ a její výsledky byly spíše podprůměrné.

Syn Fabricio

Fabricio se narodil jako zdravé dítě do úplné rodiny. Už od útlého dětství byl Fabricio svědkem fyzického a psychického násilí, kterého se otec dopouštěl na matce. Otec nezletilého Fabricia v rodině hodně prosazoval, vše, co chtěl, mu umožnil. Fabricio si postupem začal brát otce za vzor a začal po něm jeho agresivní chování opakovat.

Rodinná anamnéza

Paní Helena je svobodná, má dvě nezletilé děti, které má ve své péči. Od 15 do 21 let žila ve společné domácnosti se svou matkou, bratrem a dalším příbuzenstvem. Vztahy nebyly ideální, paní Helena v té době trávila hodně času venku s kamarády a žila spíše zahálčivým životem. V 17 letech otěhotněla. Po seznámení s prvním partnerem se paní Helena i se svou dcerou po krátké době přestěhovala k partnerovi. Vztahy mezi matkou, bratrem a paní Helenou nebyly na dobré úrovni již delší dobu, především kvůli brzkému těhotenství a nedokončenému vzdělání paní Heleny. Partner paní Heleny bydlel v bytě 2+1 ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Nebyl v pracovní-právním vztahu, pracoval pouze „na černo“. Po krátké době se paní Heleně a jejímu partnerovi narodil syn Fabricio. Ten byl svědkem fyzického a psychického násilí, kterého se dopouštěl partner na jeho partnerce – paní Heleně. Syn začal již v brzkém věku napodobovat chování otce. Nechoval se hezky ani k paní Heleně ani ke své sestře Margitě.

Sociální anamnéza

Paní Helena je od svých 17 let, kdy ukončila vzdělání vedena na ÚP a pobírá dávky HN a po narození dcery také rodičovský příspěvek. Partner paní Heleny jí krátce po přestěhování, začal brát veškeré finanční prostředky, tudíž paní Helena nevěděla, kolik stojí nájem, elektřina, voda apod. Dostávala peníze pouze na nákupy, ze kterých musela donést účtenku. Paní Helena prakticky na začátku vztahu otěhotněla, tudíž nemohla docházet do zaměstnání. Partner paní Heleny podle dostupných informací pracoval pouze „na černo“ a byl vedený na ÚP a pobíral dávky HN. Společně bydleli v bytě 2+1 ve vyloučené lokalitě v Ostravě.

Popis případu, problému a situace

Největším problémem rodiny bolo psychické a fyzické týraní matky a špatná výchova především syna, ze strany partnera. Dalšími problémy pak byla nezaměstnanost matky, finanční problémy spojené s bydlením ve vyloučené lokalitě a nevhodné chování nezletilého syna Fabricia. Paní Helena vyhledala pomoc sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi asi po 3 letech soužití ve společné domácnosti s partnerem.

Průběh spolupráce s rodinou

Paní Helena se dostavila do kanceláře v sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi z vlastní vůle v dubnu 2017. Z počátku nejevila známky týrané ženy, chtěla pouze pomoci s péčí o svého syna, kterou nezvládala. Dalším důvodem bylo sehnání lékařů, především zubaře pro nezletilou Margitu. Na tomto základě byla s paní Helenou sepsána smlouva o spolupráci. Klíčová pracovnice společně s paní Helenou vytvořily individuální plán rodiny, kde se stanovily jednotlivé cíle. K paní Heleně začala do domácnosti docházet klíčová pracovnice, kde společnými silami pracovaly s nezletilým, hlavně s jeho impulzivním a útočným jednáním vůči paní Heleně a sestře Margitě. Za této doby spolupráce, se paní Helena o svém partnerovi prakticky nezmiňovala, do domácnosti jsme směli jen pokud partner nebyl doma. Jako důvod paní Helena uvedla, že si její partner nepřeje být v kontaktu s cizími lidmi a ať si schůzky zařídí, když on nebude doma. Jediný, kdo hovořil o otci byl nezletilý Fabricio. Vesměs to byly věty typu „táta tě zbije“ nebo „já, řeknu tátovi“. Už v této době se klíčová pracovnice domnívala, že by se v rodině

mohlo jednat o nějakou formu násilí, zvláště, když paní Helena měla každou chvíli nový úraz. Tvrdila, že od pádu nebo že jí udeřil nezletilý Fabricio. Nejvíce informací zjistila klíčová pracovnice od dcery Margity, která začala v listopadu roku 2017 docházet do organizace za klíčovou pracovníci na doučování. Své klíčové pracovníci se postupem času svěřila, že se nevlastního otce bojí, že pořád křičí a že maminku někdy bije a ona má strach. Klíčová pracovnice se dotazovala, zda partner bije také nezletilou Margit, ta odpověděla, že ne. Po tomto zjištění klíčová pracovnice pomalými krůčky apelovala na matku, která jí její tvrzení nakonec potvrdila. S paní Helenou bylo několikrát domluveno jednání v organizaci, která je zaměřena na pomoc obětem domácího násilí. Na schůzku se však paní Helena nikdy nedostavila. V srpnu roku 2018 se do organizace poskytující SAS dostavila paní Helena i s nezletilými dětmi a s balenými věcmi. Svěřila se klíčové pracovníci, že utekla od partnera, který jí předešlý den surově zbil. Dále se svěřila, že jí bije opakovaně, ale že poprvé zaútočil i na dceru Margitu, která se matky zastala. Klíčová pracovnice začala paní Heleně a nezletilým dětem shánět utajené bydlení. Ještě tentýž den, se paní Helena nastěhovala. Paní Heleně jsme byli i nadále nápomocní, klíčová pracovnice za ní pravidelně dojížděla na návštěvy, společně hledaly zaměstnání, vyřizovaly přesun nezletilé Margity na jinou ZŠ, také byly společně podat trestní oznámení za dlouhodobé domácí násilí. Partnerovi paní Heleny bylo k domácímu násilí ještě přičteno kriminální jednání, kterého se ne jedenkrát dopustil. Od prosince roku 2018 je partner paní Heleny v nepodmíněném trestu odnětí svobody na tři roky. Klientka je nyní spokojená, chování nezletilého Fabricia se hodně zlepšilo, hodně k tomu pomohly také sociální vztahy, které získal v mateřské školce, do které začal docházet a které ve vyloučené lokalitě neměl. Paní Helena je v pracovní-právním vztahu, jako pomocná síla v kuchyni, práce jí baví, našla si tam nové přátelé. S rodinou spolupráce pokračuje i nadále, hlavně v rámci doučování nezletilé Margity a v podpoře paní Heleny.

Shrnutí

Rodina navázala spolupráci se sociálně-aktivizační službou pro rodiny s dětmi z vlastní vůle. Spolupráce s rodinou trvala přibližně 1,5 roku, kdy si paní Helena po útoku partnera na její dceru uvědomila vážnost celé situace a od svého partnera se odstěhovala. **Hlavním problémem v rodině bylo fyzické a psychické týrání paní Heleny ze strany jejího partnera, což mělo za následek nezvládání péče o nezletilé děti a celkové selhání rodiny.** S paní Helenou pokračuje spolupráce i nadále. Paní Helena nyní bydlí mimo Ostravu, na nezmiňované ubytovně, kde za ní klíčová pracovnice cca 3x za měsíc dochází. Momentálně je paní Helena veselá a tvrdí, že je díky spolupráci se SAS konečně šťastná. V tomto případě měla klíčová pracovnice, která spolupracovala s rodinou nelehký úkol. Vědět, že je někomu vědomě ubližováno a prakticky nemocit nic udělat je hrozná. Naštěstí paní Helena našla odvahu celou situaci řešit. Spolupráce s paní Helenou je nyní prakticky bezproblémová, paní Helena vždy aktivně spolupracuje a za pomoc a podporu je vděčná. S rodinou jsem měla možnost osobně pracovat, a proto hodnotím spolupráci s rodinou jako velice přínosnou.

KAZUISTIKA Č. 3 – RODINA LEŠKOVA

Stručné uvedení do situace

V této kazuistice se zaměřím na rodinu Leškových, která přišla do sociálně-aktivizační služby na základě doporučení OSPOD. Rodina žila ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Kvůli nepříznivým podmínkám v rodině, hazardu otce a experimentu s návykovými látkami matky, jim byly na návrh předběžného opatření navrženým OSPOD schválený Okresním soudem v Ostravě odebrány děti do ZDVOP.

Matka Renáta, narozena 8.1.1999 v Ostravě

Otec Ludvík, narozen 28.8.1994 v Ostravě

Nezletilé děti – Jonáš, narozen 23.1.2016 v Ostravě

Tadeáš, narozen 7.5.2017 v Ostravě

Kristýna, narozena 2.11.2018 v Ostravě

Osobní anamnéza

Paní Renáta

Paní Renáta je svobodná žena Romského původu, která porodila 3 děti bez vážnějších zdravotních komplikací. Paní Renáta žije prakticky celý život ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Paní Renáta pochází z 8 sourozenců. V rodině byly vždycky finanční i výchovné problémy, vzhledem k početnosti rodiny, která žila v bytě 2+1. Proto paní Renáta už od 16 let experimentovala s drogami a žila zahálčivým životem. Paní Renáta má základní vzdělání a od svých 15 let je vedena na ÚP. Paní Renáta nebyla nikdy v pracovní-právním vztahu.

Pan Ludvík

Pan Ludvík je svobodný 25letý muž Romského původu, který má 3 nezletilé děti. Pan Ludvík pochází z Karviné. Do Ostravy se přestěhoval se svou rodinou asi před 5 lety, kde společně žili ve vyloučené lokalitě a kde se také seznámil s paní Renátou. Pan Ludvík je

nezaměstnaný, v pracovně-právním vztahu byl pouze jedenkrát. Jinak je od svých 17 let veden na ÚP. Pan Ludvík nastoupil na odborné učiliště obor automechanik, studium však nedokončil. Pan Ludvík požívá alkoholické nápoje a hraje hazardní hry.

Nezletilé děti

Děti byly zanedbávány prakticky už v prenatálním období, kdy matka nedocházela pravidelně na lékařské prohlídky a experimentovala s drogami. Všechny tři děti se i přes životní styl matky narodily bez vážnějších zdravotních komplikací. Všechny děti byly zanedbávané, neměly základní hygienické návyky, kromě pár slov, které tvořily především vulgární výrazy neuměly mluvit, byly často zavšivené a opruzené. Od narození žily ve společné domácnosti se svými rodiči ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Jediný, s kým měly hezký citový vztah byla babička, matka ze strany otce.

Rodinná anamnéza

Paní Renáta a pan Ludvík se seznámili asi před 5 lety ve vyloučené lokalitě v Ostravě, kde se pan Ludvík přistěhoval. Po brzké době paní Renáta otěhotněla s prvním synem Jonášem. Po narození syna se rodina přestěhovala na ubytovnu do bytu 1+1. Vztahy v rodině nebyly nikdy ideální. Pan Ludvík často navštěvoval zábavné podniky a hrál hrací automaty, paní Renáta užívala návykové látky a dopouštěla se drobných krádeží. Z tohoto důvodu měla rodina také velké finanční problémy. Postupem času se jim narodily další dvě děti. Vztahy mezi rodiči a dětmi neměly velkou citovou vazbu. Rodiče děti zanedbávali, většinou se starala pouze paní Renáta, a to spíše sporadicky. V rodině hodně vypomáhala matka pana Ludvíka, babička nezletilých, která je často navštěvovala. Rodina byla prakticky od prvopočátku sledována orgánem sociálně-právní ochrany dětí. Rodinu nejvíce zasáhla smrt babičky, matky pana Ludvíka, která jim s péčí o děti a domácnost hodně pomáhala. Nakonec situace zašla tak daleko, že musely být děti na základě rozhodnutí Okresního soudu v Ostravě odebrány a umístěny do ZDVOP, aby nebyl ohrožen jejich sociální, fyzický, psychický, zdravotní a mravní vývoj.

Sociální anamnéza

Paní Renáta a pan Ludvík bydleli ve vyloučené lokalitě na jedné z ubytoven. Měli byt 1+1 v nájmu. Pan Ludvík ani paní Renata nebyli v pracovněprávním vztahu. Oba byli vedeni na ÚP a pobírali dávky hmotné nouze a státní sociální podpory. Byt na ubytovně byl malý, málo vybavený a nevhodný pro výchovu tří nezletilých dětí.

Popis případu, problému a situace

Největším problémem v rodině byl nevhodný způsob života obou rodičů. Velkou roli zde hrály návykové látky, nezaměstnanost, finanční problémy, a především problémy spojené se zabezpečením a výchovou nezletilých dětí, která byla zanedbávána. Rodiče vyhledali naši pomoc na doporučení OSPOD ve chvíli, kdy jim byly Okresním soudem děti odebrány.

Průběh spolupráce s rodinou

Rodina navázala spolupráci se sociálně-aktivizační službou pro rodiny s dětmi v únoru 2019 na doporučení OSPOD. Rodina se dostavila, protože chtěla své nezletilé děti zpět do péče. S rodinou jsme sestavili individuální plán, kdy jsme jako hlavní cíl stanovili navrácení dětí zpět do domácnosti rodičů. Prvním krokem bylo vyřešit bydlení, přičemž nastal první problém, jelikož partneři jiné bydlení nechtěli, byli na ubytovně v bytě 1+1 zvyklí a spokojení. Klíčová pracovníce přišla s nabídkou, že mohou zůstat na stejné ubytovně, ale mohou si zažádat o větší byt. Nato oba rodiče sdělili, že to by zase stálo více financí. Začalo se tedy pracovat alespoň na dostatečném vybavení bytu, s rodiči jsme sháněli nábytek, matrace apod. Byla jim také poskytnuta humanitární pomoc ve formě hygieny a oblečení pro nezletilé. Často se stávalo, že na schůzky přicházela pouze paní Renáta, jelikož pan Ludvík, spolupracoval spíše sporadicky. Paní Renáta také do kanceláře SAS docházela často pod vlivem návykových látek. Asi po dvou měsících celkem aktivní spolupráce, kdy klíčová pracovníce přesvědčila jít paní Renátu do organizace, která poskytuje pomoc a podporu drogově závislým a kdy byt rodičů byl vcelku vybavený, jsme zařídili společně s pracovnící OSPOD schůzku ve ZDVOP, aby se rodiče mohli vidět se svými dětmi. Postupem času okolo května 2019, chodili rodiče na schůzky pravidelně a vypadlo to, že nezletilé děti budou moci být navraceny zpět

do domácnosti. V červenci roku 2019 však klíčová pracovníce na sociálním šetření v rodině zjistila, že rodiče prodali prakticky veškeré věci, které jsme společnými silami sehnali. Navíc byla paní Renáta silně pod vlivem návykových látek a byla velmi vulgární a agresivní na klíčovou pracovníci, která v zájmu svého bezpečí domácnost ihned opustila, tudíž neměla možnost zjistit, co se přesně stalo. Nějakou dobu jsme se ještě snažili zůstat s rodinou ve vzájemné spolupráci, aby děti mohli vyrůstat v přirozeném prostředí. Během celé spolupráce se také konaly 3 případové konference, kde se projednávaly poměry rodičů a dětí s následným návrhem na řešení, bohužel vždy bez přítomnosti rodičů. V srpnu roku 2019 byly nezletilé děti na rozhodnutí Okresního soudu v Ostravě, ke kterému se rodiče ani nedostavili, svěřené do ústavní výchovy. S panem Ludvíkem a paní Renátou jsme byli nuceni ukončit spolupráci, jelikož neměli zájem o následnou pomoc a podporu.

Shrnutí

S rodinou naše spolupráce započala na doporučení OSPOD a netrvala příliš dlouho cca 7 měsíců, kdy jsme se snažili, aby rodina začala řešit svoje problémy a přizpůsobila životní styl a kvalitu života tak, aby v něm mohly vyrůstat nezletilé děti. Bohužel, ne vždy se to povede, hlavně v případě, kdy rodiče nejeví zájem je spolupráce velmi těžká. **Největším problémem v tomto případě byly návykové látky, které rodiče užívali a z toho důvodu nebyli schopni dostatečně zajistit řádnou péči a výchovu o nezletilé děti.** Děti jsou momentálně stále v ústavní výchově, kde se dle doslechu mají dobře a výborně prospívají. V tomto případě měla sociální pracovníce, která byla klíčovým pracovníkem rodiny nelehkou úlohu. Musela spolupracovat s rodiči, kteří byli závislí na návykových látkách, kteří byli často nepříjemní někdy až agresivní a vedli zahálčivý život. Spolupráce s touto rodinou byla pro klíčovou pracovníci velice psychicky vyčerpávající, jelikož nejen, že byla práce náročná, ale rodina nedospěla k žádné změně. Proto spolupráce ztratila význam. Jediná dobrá věc je, že o nezletilé je celodenně a řádně postaráno, momentálně se pro nezletilé děti hledají vhodní pěstouni.

KAZUISTIKA Č. 4 – RODINA FERENCOVA

Stručné uvedení do situace

V této kazuistice budu popisovat rodinu Ferencových, která se skládá z 4 členů. Matky, otce a dvou nezletilých dětí Valentýny a Honzy. Rodina vyhledala sociálně-aktivizační službu na doporučení OSPOD, z důvodu nezvládnání výchovy a péče o nezletilou dceru Valentýnu.

Matka Veronika, narozena 12.1.1984 v Ostravě

Otec Josef, narozen 15.9.1982 v Ostravě

Dcera Valentýna, narozena 19.1.2006 v Ostravě

Syn Jan, narozen 7.1.2017 v Ostravě

Osobní anamnéza

Paní Veronika

Paní Veronika se narodila v Ostravě, kde žila prakticky celý život se svou rodinou. Rodiče paní Veroniky jsou rozvedení, matka paní Veroniky bydlí v Ostravě a pravidelně se stýkají. Otec paní Veroniky bydlí mimo Ostravu a jejich kontakt není pravidelný. Paní Veronika nemá žádné sourozence. Paní Veronika se vdala ve svých 20 letech a spolu s manželem mají 2 děti. Paní Veronika má dokončené střední odborné učiliště obor kadeřnice, tomuto oboru se však nikdy nevěnovala. Než začala paní Veronika čerpat mateřskou dovolenou pracovala jako pokladní. Po skončení první mateřské dovolené paní Veronika nastoupila do firmy svého manžela. Paní Veronika je tichá, klidná má ráda procházky a zvířata.

Pan Josef

Pan Josef pochází z Ostravy, kde do doby, než poznal paní Veroniku žil ve společné domácnosti se svou matkou a bratrem. Otce pan Josef nikdy neviděl, nežil s nimi a nestýkají se. Pan Josef je ženatý a společně s paní Veronikou mají 2 děti. Pan Josef má ukončené střední vzdělání obor autotronik. Tomuto oboru se pan Josef věnoval

do svých 30 let, než si se svým kamarádem založil firmu s auty a začal podnikat. V roce 2015 firma pana Josefa zkrachovala a rodina se tak dostala do velkých finančních problémů.

Dcera Valentýna

Nezletilá Valentýna se narodila jako zdravé dítě do úplné rodiny. Navštěvuje 8 třídu základní školy a její známky byly většinou velmi pěkné. Do svých 9 let se Valentýna jevila jako celkem hodné dítě bez vážnějších výchovných či vzdělávacích problémů. Vše se změnilo po zkrachování firmy otce a narození mladšího sourozence. Valentýna začala mít velké problémy s chováním i školními výsledky. Než začala mít Valentýna výchovné problémy docházela do kroužku tancování.

Syn Jan

Syn Jan se narodil jako zdravé dítě, i když matka byla od 5 měsíce na rizikovém těhotenství, jelikož měla nezletilého celkem v pozdním věku. Syn Jan se narodil v období, kdy na tom rodina nebyla finančně nejlépe. Jeho péče však byla zajištěna dokonale. Jan je velmi citově vázaný na svou matku.

Rodinná anamnéza

Pan Josef a paní Veronika žijí ve společné domácnosti v manželském svazku již 16 let. Manželé mají v péči své 2 nezletilé děti. Manželé prvních 10 let žili spořádaným životem v centru města Ostravy v bytě 2+1, který měli ve svém vlastnictví. Paní Veronika si vždy přála mít dvě děti. První dítě se manželům narodilo po třech letech vztahu. Další dítě, syn Jan, se narodil po 11 letech od narození první dcery Valentýny a to v době, kdy na tom rodina nebyla nejlépe, jelikož firma pana Josefa zkrachovala, rodina začala mít velké finanční problémy, které došly až k exekucím. Rodina byla nucena pod cenou prodat byt, aby splatila část dluhů. Poté byla rodina nucena se přestěhovat na ubytovnu, která se nacházela ve vyloučené lokalitě v Ostravě. V této chvíli začala mít rodina velké problémy nejen s financemi, ale také s nezletilou Valentýnou. Valentýna, která měla k otci i matce vždy hezký vztah se po přestěhování a narození sourozence úplně změnila. Ve vyloučené lokalitě se časem přidala ke skupině místní party, která experimentovala s návykovými látkami, páchala trestnou činností a vandalismus. Valentýna se také hodně zhoršila ve

škole, co se týče známek, chování i docházky. Také z tohoto důvodu začala být rodina pod dohledem sociálně-právní ochrany dětí.

Sociální anamnéza

Dokud rodina bydlela ve vlastním bytě a rodiče docházeli pravidelně do zaměstnání, měli stálý příjem a nebyli v exekuci, žila rodina průměrně. Zvrat přišel po uvalení exekuce, související se ztrátou zaměstnání a bydlení a přestěhování se na ubytovnu do vyloučené lokality. Rodina nyní žije na ubytovně v bytě v nájmu 2+1. Oba rodiče byli nějaký čas závislí na dávkách SSP. Později si pan Josef našel zaměstnání ve firmě na železo na 12ti hodinové směny. Paní Veronika je doma s nezletilým Janem.

Popis případu, průběhu a situace

Největším problémem v rodině byl krach rodinné firmy a uvalení exekuce. Dalším problémem, proč se nezletilá začala chovat velice nevhodně byl příchod nového člena rodiny do domácnosti, kdy byla Valentýna, která byla doposud vychovávána jako jedináček, najednou odstrkována a přehlížena. Také přestěhování na ubytovnu a ztráta finančních prostředků Valentýnu velice zasáhlo. Rodina vyhledala pomoc SAS na doporučení OSPOD.

Popis spolupráce s rodinou

Rodina se dostavila do kanceláře SAS v březnu 2017 na doporučení OSPOD, kvůli nevladatelnému chování jejich dcery Valentýny. Klíčová pracovnice sepsala s paní Veronikou a panem Josefem smlouvu o spolupráci. Společně s OSPOD a rodiči byl sepsán individuální plán rodiny, kde byli stanoveny cíle. Jeden z hlavních cílů bylo podporovat rodinu ve výchově a péči o nezletilou, kdy bude klíčová pracovnice docházet do rodiny a pokusí se výchovně působit na nezletilou Valentýnu, popřípadě OSPOD společně s klíčovou pracovnící a základní školou zařídí pro nezletilou vyšetření, popřípadě umístění v SVP. Klíčová pracovnice začala pravidelně docházet do rodiny, kde se postupně seznamovala s Valentýnou a jejím chováním. První rozhovor, který klíčová pracovnice vedla s nezletilou nebyl moc přínosný. Nezletilá Valentýna totiž nepromluvila ani slovo. Klíčová pracovnice se vzhledem k věku nezletilá snažila navázat spíš kamarádský vztah. Po pár setkání sice Valentýna občas něco drze odsekla, ale hodně

sdílná nebyla. Horší bylo to, že se stále opakovalo, že se Valentýna vracela velice pozdě v noci domů, potom ráno nechtěla vstávat do školy. Stávalo se, že u Valentýny paní Veronika objevovala cigarety, jednou dokonce i marihuanu. V této chvíli jsme také hodně podporovali paní Veroniku, která byla psychicky i fyzicky vyčerpaná. V červnu roku 2017, šla nezletilá poprvé za doprovodu paní Veroniky a klíčové pracovnice SAS na vyšetření do střediska SVP. Výsledky vyšetření potvrdili stagnaci a negativní myšlení u nezletilé z důvodu příchodu nového člena rodiny a těžké životní situace. Důsledkem byly také časté hádky v domácnosti k vůli financím a výčítkám kvůli rozpadu firmy. Nezletilá má problém s uznáváním autorit, škola jí nepřijde potřebná, jelikož tvrdí, že rodiče také udělali školu a jak dopadli. Chování nezletilé se za další tři měsíce vůbec nezlepšilo, proto byla na konci září 2017 na žádost zákonných zástupců umístěna na dva měsíce do zařízení SVP. V době, kdy byla nezletilá v SVP, jsme společně s rodinou hledali jiné bydlení, hlavně kvůli nezletilé Valentýny, aby se nevrátila do pro ni nepříznivého prostředí, kde na ní negativním vlivem působilo okolí. Během měsíce se nám podařilo společnými silami přestěhovat rodinu na jinou ubytovnu. Na začátku prosince 2017, po návratu dcery Valentýny s SVP zpět do rodiny se situace velice zlepšila. Valentýně pobyt v SVP velice prospěl, začala lépe komunikovat s celou rodinou i s klíčovou pracovnicí. Společně vytvořili domluvu, podle které se rodina řídila, šlo hlavně o rozvržení času a rozdělení povinností v domácnosti. Klíčová pracovnice také začala nezletilou Valentýnu jedenkrát týdně doučovat. Spolupráce s rodinou, co se týká doučování nezletilé a podpory rodiny trvala do února 2019. Potom byla spolupráce s rodinou na základě nepotřebnosti ukončena.

Shrnutí

Rodina vyhledala sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi na doporučení OSPOD a spolupracovala s ní cca 2 roky. Rodinu jsem měla možnost osobně poznat. **Největší problém v rodině se týkal nezvládnání výchovy o nezletilou Valentýnu, která byla přehlížena z důvodu narození nového sourozence a zhoršení životní úrovně rodiny.** Naštěstí rodině pomohla spolupráce se sociálně-aktivizační službou, konkrétně s klíčovou pracovnicí, která rodině poskytovala pomoc a podporu a také dalšími institucemi. Nakonec rodina celou svou složitou situaci překonala. Dle mého názoru probíhala s rodinou spolupráce bezproblémově a rodina má velkou šanci se navrátit do

standartní životní úrovně. Role klíčové pracovnice v tomto případě byla úspěšná. Spolupráce s rodinou nebyla pro klíčovou pracovnici moc psychicky náročná, jelikož rodina aktivně spolupracovala a jevila zřetelný zájem o změnu své situace. Spolupráci hodnotím pro rodinu jako velice přínosnou.

KAZUISTIKA Č. 5 – RODINA ČONKOVA

Stručné uvedení do situace

V této kazuistice budu popisovat případ rodiny, která se skládá z matky Jany, nezletilého syna Davida a babičky z matčiny strany paní Marie. Paní Jana se do neziskové organizace poskytující sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi dostavila na doporučení OSPOD. Největším problémem v rodině byla zanedbaná výchova a péče o nezletilého syna paní Jany a také její drogová závislost.

Paní Jana, narozena 12.7.1997 v Ostravě

Syn David, narozen 3.6.2016 v Ostravě

Babička Marie (ze strany matky), narozena 7.9.1975

Otec – neznámý

Osobní anamnéza

Paní Jana

Paní Jana je 22letá svobodná žena, která žila celý život v Ostravě. Paní Jana má jedno nezletilé dítě, syna Davida. Paní Jana má dokončené střední odborné učiliště, obor cukrář. Paní Jana nebyla nikdy v pracovních vztazích, jelikož brzy po ukončení školy otěhotněla. V této době měla paní Jana přítele romského původu, se kterým bydlela na ubytovně v bytě 1+1 ve vyloučené lokalitě v Ostravě. Krátce před narozením nezletilého syna parter s paní Janou ukončil vztah, našel si novou přítelkyni, se kterou se odstěhoval do zahraničí. Paní Jana po narození syna začala často střídat partnery a užívat návykové látky, konkrétně pervitin.

Syn David

Syn David se narodil jako zdravé dítě do neúplné rodiny. David byl ze strany paní Jany zanedbávaný prakticky od narození. Syn nemá k matce příliš velkou citovou vazbu. Hodně citově navázán je spíše na svou babičku, paní Marii. David je kvůli zanedbávání

péče matky zakřiknutý, na svůj věk skoro nemluví, má strach z cizích lidí, především z mužů. Jinak je David moc hodné dítě.

Babička paní Marie

Babička, paní Marie bydlí již od svého narození v Ostravě v bytě 2+1, který po smrti jejich rodičů zdědila a má jej v osobním vlastnictví. Paní Marie má jedinou dceru, paní Janu. Paní Marie je již 21 let rozvedená, svou dceru Janu vychovávala prakticky sama, otec paní Jolany nejevili zájem. Paní Marie má ukončené střední odborné učiliště, obor kuchař-číšník. Paní Marie celý život pracovala a momentálně je již 10 let zaměstnaná v jedné restauraci jako pomocná kuchařka. Paní Marie ráda chodí na procházky a luští křížovky.

Rodinná anamnéza

Paní Jana, do té doby, než otěhotněla, bydlela se svou matkou v bytě 2+1 v Ostravě. Paní Jana se svou matkou, paní Marií, měly celkem hezký vztah i když paní Marie vychovávala svou dceru sama a ne vždy, to s paní Janou bylo jednoduché. Vztahy v rodině se výrazně změnily, když paní Jana poznala svého prvního partnera. Partner paní Jany užíval návykové látky, páchal trestnou činnost a jeho způsob života byl velice nevyhovující. Toto se nelíbilo matce paní Jany, apelovala na dceru, aby se s partnerem rozešla, vznikaly časté hádky a spory. Celá situace vygradovala zjištěním těhotenství paní Jany. Paní Jana se přestěhovala na ubytovnu do vyloučené lokality v Ostravě, kde bydlel její přítel. V této době se paní Marie snažila s dcerou komunikovat, ta však matku odmítala. Krátce před porodem paní Jany, jí její přítel opustil a odstěhoval se s jinou partnerkou do ciziny. Paní Jana zůstala bydlet na ubytovně v bytě 1+1 ve vyloučené lokalitě. Zpátky k matce nechtěla. Po porodu se paní Jana ve vyloučené lokalitě, kde žila seznámila s místními, s kterými začala navštěvovat noční podniky a užívat návykové látky. V této době se paní Jana začala opět stýkat se svou matkou paní Marií, která se ráda starala o svého vnuka Davida. Paní Marie zpočátku nevěděla, že její dcera požívá návykové látky. Dozvěděla se to až po čase, kdy si všimla zanedbané péče o syna paní Jany. Paní Marie, ze strachu o svou dceru i vnuka paní Janě často finančně vypomáhala. Vztahy mezi paní Janou a jejím synem Davidem nejsou na dobré úrovni. Paní Jana

nejevila o svého syna enormní zájem, pokud mohla, dala ho na hlídání buď své matce nebo sousedce. Naopak babička, paní Marie má s vnukem velmi pěkný vztah.

Sociální anamnéza

Paní Jana

Paní Jana bydlela ve vyloučené lokalitě na ubytovně v bytě 1+1. Byt paní Jany byl velmi skromně zařízen. Paní Jana nebyla nikdy v pracovně právním vztahu, proto byla vedena na ÚP a pobírala dávky HN a rodičovský příspěvek. Paní Janě však finančně vypomáhala její matka, paní Marie. Paní Jana si také půjčovala peníze od známých či pochybných firem.

Paní Marie

Paní Marie žije celý život v bytě v 2+1 v Ostravě, Paní Marie je po celý svůj život v pracovně právním vztahu. Momentálně paní Marie pracuje již 10 let v restauraci jako pomocná kuchařka a je tam velmi spokojená.

Průběh spolupráce s rodinou

Spolupráce s rodinou začala v březnu 2017, kdy paní Jana navštívila sociálně aktivizační službu pro rodiny s dětmi na doporučení OSPOD. Paní Jana užívala návykové látky, střídala často partnery a nezvládala péči o svého nezletilého syna Davida. Na základě těchto skutečností, společně s paní Janou a OSPOD byl vytvořen individuální plán, kde byli stanoveny cíle spolupráce. Hlavním cílem byla abstinence návykových látek paní Jany a navázání spolupráce s pomáhající organizací osobám závislým na návykových látkách. Dalším cílem bylo zvládnutí péče o nezletilého syna Davida. Paní Jana se nejprve zásahu OSPOD zalekla a začala aktivně spolupracovat. Společně s klíčovou pracovnící zašla paní Jana do terapeutického centra v Ostravě, které poskytuje podporu a pomoc osobám závislým na návykových látkách. Klíčová pracovníce začala také 1x týdně docházet do domácnosti, kde poskytovala podporu a poradenství v souvislosti s péčí o nezletilého syna Davida. V domácnosti se klíčová pracovníce také několikrát potkala s matkou paní Jany, která byla v této době své dceři prakticky neustále k dispozici a snažila se jí co nejvíce pomáhat, jak finančně, tak s péčí o nezletilého Davida. Paní

Marie dokonce přesvědčila svou dceru Janu, aby jí nechala udělat klíč od bytu, aby mohla při hlídání nezletilého v její domácnosti, jej vzít například do obchodu apod. Spolupráce takto docela dobře pokračovala několik měsíců. V průběhu měsíce listopad roku 2017 se situace v rodině opět zhoršila. Klíčová pracovníce začala při návštěvách v domácnosti pozorovat, že nezletilý bývá zanedbaný, matka přestávala docházet na sjednané schůzky v terapeutickém centru s výmluvami, že už jejich služby nepotřebuje. Tako začala být nepříjemná na svou klíčovou pracovníci. V únoru roku 2018, došla do domácnosti matka paní Jany, kde našla nezletilého v bytě samotného. Nezletilý plakal a měl na hlavě odřeninu. Paní Marie se zalekla a v zájmu bezpečí svého vnuka zavolala záchranou službu, která po příjezdu a popisu situace přivolala policii ČR a ta následně sociální pracovníci OSPOD. Nezletilý David byl vzhledem k lehkému zranění na hlavě a špatného fyzického stavu odvezen do Fakultní nemocnice v Ostravě na pozorování. Mezitím se paní Marie dostavila na příslušný OSPOD, kde sociální pracovníce rodiny sepsala návrh na předběžné opatření na svěřeni nezletilého do péče jiné fyzické osoby, který schválil Okresní soud v Ostravě. Paní Jana se posléze obhajovala tím, že byla pouze nakoupit, chvíli se rozčilovala, chtěla své matce, paní Marii dítě odnést zpět, ta jí však do své domácnosti nepustila. Paní Jana přestala se sociálně aktivizační službou spolupracovat v dubnu 2018 a na tomto základě byla s paní Janou ukončena smlouva o spolupráci.

Shrnutí

Paní Jana se s zpočátku spolupráce snažila svůj život přizpůsobit svému synovi a standartnímu životnímu stylu. Proto na doporučení OSPOD vyhledala sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi. **Největším problémem v rodině, byla závislost na návykových látkách paní Jany a s tím spojeny problémy s nezvládnutím péče a výchovy o nezletilého syna.** S paní jsou nebyla spolupráce vůbec jednoduchá. Pro klíčovou pracovníci to byla velká psychická zátěž, zvláště když byla paní Jana pod vlivem návykových látek. Sociálně aktivizační služba od července roku 2018 pracuje s babičkou nezletilého Davida, který byl po 5 měsících svěřen Okresním soudem v Ostravě, na který se paní Jana ani nedostavila, svěřen do vlastní péče své babičce Marii. Spolupráce pokračuje doposud, nezletilý krásně prospívá, začal pěkně mluvit a je dobře postaráno o jeho psychický i fyzický vývoj. Paní Jana stále užívá návykové látky, za svou matkou o jeho psychický i fyzický vývoj. Dle mého názoru za to mohou návykové látky a životní styl, který

paní Jana zvolila. Můžeme jen doufat, že si paní Jana časem uvědomí, o co přišla a pokusí se svůj život zlepšit. V této situaci byla spolupráce spíše potřebná pro nezletilého syna a jeho babičku, paní Marii.

6.2 VYHODNOCENÍ PŘÍPADOVÝCH STUDIÍ

Popisem jednotlivých kazuistik jsem chtěla poukázat na to, z jakých důvodů rodiny navazují pomoc se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi a zda se takto rozhodli dobrovolně nebo na doporučení orgánu sociálně právní ochrany dětí. Také jsem chtěla zjistit, zda se situace rodiny, po navázání spolupráce se sociálně aktivizační službou pro rodiny s dětmi zlepšila či nikoliv a hlavně, zda byla přínosná pro nezletilé děti. Také jsem chtěla poukázat na velkou psychickou zátěž, která je kladena na sociálního pracovníka, který s danými rodinami pracuje.

Popis kazuistik ukázal, že rodiny s dětmi žijící ve vyloučených lokalitách v Ostravě vyhledávají sociálně-aktivizační službu z větší míry na doporučení sociálně-právní ochrany dětí. Konkrétně to byly 4 rodiny z 5. Je zřejmě velmi těžké si připustit, že má rodina problém, který už nedokážou vyřešit vlastními silami a vyhledat tak pomoc třetí osoby.

Nejčastějšími důvody, proč rodiny vyhledávají sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi je dle vyhotovených kazuistik nezvládnutí či zanedbávání péče a výchovy o nezletilé děti. Velkým problémem v rodinách, které žijí ve vyloučených lokalitách v Ostravě jsou také návykové látky, které jsou pak spojeny s problémy s financemi, bydlením, agresivním jednáním a kriminalitou.

Sociálně-aktivizační službu pro rodiny s dětmi působící v Ostravě hodnotím dle zhotovených kazuistik jako velice přínosnou. Ve všech případech, které kazuistiky uvádí, sociálně-aktivizační služba pomohla zlepšit situaci nezletilých dětí. Ve 3 z 5 případů, pak natolik, že nezletilé děti mohly nadále setrvat s biologickými rodiči, kteří s podporou a pomocí sociálně-aktivizační služby překonali překážky a začali se chovat tak, aby u nezletilých dětí nebyl narušen jejich mravní, psychický, fyzický, sociální a citový vývoj.

Pokud mám hodnotit náročnost práce terénního sociálního pracovníka, tak ji považuji za velmi náročnou, a to především psychicky. I když se to na první pohled nemusí zdát, sociální terénní pracovník má kromě náročné práce v terénu, kde dochází do vyloučených lokalit a sdílí s problémovými rodinami každodenní strasti, také mnoho administrativních

závazků, které jsou nedílnou součástí jeho práce. Především se jedná o zprávy na OSPOD, zprávy na soudy, zprávy na vyžádání policie ČR a samozřejmě také vedení spisové dokumentace rodiny.

Vzhledem k tomu, že se jedná o kvalitativní metodu výzkumu, nemůžeme výsledky zobecňovat. Jsou různé rodiny, které se potýkají s různými problémy, nicméně předložené kazuistiky dokazují pozitivní přínos sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi.

ZÁVĚR

Téma, které jsem si zvolila pro svou bakalářskou práci jsem učinila z důvodu, že sama v terénní sociální službě pro rodiny s dětmi pracuji již čtvrtým rokem, a proto je mi toto téma blízké. Bakalářská práce na téma „Přínosnost terénní sociální služby pro rodiny s dětmi ve vyloučených lokalitách v Ostravě“ je dělena na dvě části a to teoretickou a praktickou.

Cílem mé bakalářské práce bylo zjistit, jaké jsou nejčastější důvody navázání spolupráce s terénní sociální službou pro rodiny s dětmi, dále poukázat na to, zda rodina službu vyhledá dobrovolně nebo na základě doporučení sociálně-právní ochrany dětí. V neposlední řadě bych chtěla poukázat na to, zda se situace rodin po spolupráci s terénní sociální službou pomáhající rodinám s dětmi zlepšila či nikoliv.

První kapitola bakalářské práce se věnovala pojmu Rodina, který je v mé práci velice podstatný, Kapitola byla zaměřena na definici rodiny, na její rozdělení a funkce. Kapitola také poukazuje na pojem romská rodina. Druhá kapitola se snažila přiblížit pojem sociální práce, její definicí, historií a cíli. Třetí kapitola mé bakalářské práce se zaměřovala na sociálního pracovníka. Věnovala se jeho osobnosti a rolím. Čtvrtá kapitola – základní vymezení sociálně-aktivizační služby pro rodiny s dětmi se věnovala posláním a cílům sociálně-aktivizační služby. Poslední pátá kapitola měla za úkol přiblížit vymezení sociálního vyloučení, popsat vyloučené lokality v Ostravě a rizika spojená se sociálním vyloučením.

Jako výzkumnou metodu pro praktickou část mé bakalářské práce jsem zvolila kazuistiku, a to z toho důvodu, že dle mého názoru nejlépe poukážou na situaci celé rodiny. Cílem těchto kazuistik bylo zjistit přínosnost terénní sociální služby působící v rodinách z vyloučených lokalit a poukázat na to, s jakými problémy se rodiny setkávají nejčastěji a z jakého důvodu.

Všechny informace byly zjišťovány ze spisové dokumentace rodiny a z rozhovorů se samotnými rodinami, které požádali o podporu a pomoc sociálně-aktivizační službu pro

rodiny s dětmi. Ze všech těchto informací byly následně vypracovány výsledné kazuistiky. Dle mého názoru, byl cíl mé výzkumné části splněn.

Závěrem mé bakalářské práce bych chtěla doporučit všem rodinám, které se ocitli v situaci, kdy si nemohou pomoci vlastními silami, či si neví rady se zvládnutím běžných činností nebo mají problémy s výchovou svých nezletilých dětí, aby neměli strach a obrátili se na pomoc odborníků a navázali zavčas spolupráci se službou pomáhající rodinám s dětmi. Také bych chtěla doporučit všem sociálním pracovníkům, aby nepodceňovali duševní hygienu a pravidelně se účastnili supervizí, které by měl každý zaměstnavatel pro své zaměstnance zajistit a to proto, aby mohla být práce kterou vykonávají profesionální a kvalitní.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ANTIER, E. *Dítě toho druhého: umění žít s dítětem nového partnera*. Praha: Portál, 2005. Rádci pro rodiče a vychovatele. ISBN 80-7178-946-1.

ATKINSON, L. *Psychologie*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-640-3.

GULOVÁ, L. *Sociální práce: pro pedagogické obory*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3379-1.

HARTL, P. a H. HARTLOVÁ. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0873-0.

JANOŠKOVÁ, K. a D. NEDĚLNÍKOVÁ, ed. *Profesní dovednosti terénních pracovníků: sborník studijních textů pro terénní pracovníky*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2008. ISBN 978-80-7368-503-4.

KALEJA, M. aj. KNEJP, ed. *Mluvme o Romech: Aven vakeras pal o Roma*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2009. ISBN 978-80-7368-708-3.

KOPŘIVA, K. *Lidský vztah jako součást profese*. 6., Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-922-4.

KRAUS, B. a V. POLÁČKOVÁ. *Člověk – prostředí – výchova: k otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2.

KRAUS, B. *Základy sociální pedagogiky*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

KREBS, V. a J. DURDISOVÁ. *Sociální politika*. Praha: Codex Bohemia, 1997-. ISBN 978-80-7357-276

LEVICKÁ, J. *Kazuistický seminář zo socialnej práce*. Trnava: TU, 2004. ISBN 80-89104-36-3

MAHROVÁ, G. a M. VENGLÁŘOVÁ. *Sociální práce s lidmi s duševním onemocněním*. Praha: Grada, 2008. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-2138-5.

MATOUŠEK, O. a H. PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny: v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0522-7.

MATOUŠEK, O. a H. PAZLAROVÁ. *Hodnocení ohroženého dítěte a rodiny v kontextu plánování péče*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-739-8.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-8073767-368-0.

MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-549-0.

MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0211-0.

MATOUŠEK, O. *Základy sociální práce*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-473-7.

ŘEZNÍČEK, I. *Metody sociální práce: Podklady ke stážím studentů a ke kazuistickým seminářům*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1994. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-00-1.

SATIR, V. *Kniha o rodině: [základní dílo psychologie vztahů]*. Praha: Práh, 2006. ISBN 80-7252-150-0.

SEKOT, A. *Sociologie v kostce*. Brno: Paido, 2006. ISBN 80-7315-126-X.'

ZÁKON č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, dostupný z ASPI.

Seznam použitých internetových zdrojů

Popis sociálně romských vyloučených lokalit v regionu Ostravska. [online]. [cit. 2020-02-09]. Dostupné: www.socialni-zaclenovani.cz

MPSV: Sociální služby [online]. [cit. 2020-02-09]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/socialni-sluzby-1#sszp>.

SEZNAM ZKRATEK

HN – hmotná nouze

OSPOD – odbor sociálně-právní ochrany dětí

SAS – sociálně aktivizační služba

SPP – státní sociální podpora

ÚP – úřad práce

ZDVOP – zařízení vyžadující okamžitou pomoc

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Hana Veverková

Obor: speciální pedagogika – vychovatelství

Forma studia: kombinované po VOŠ

**Název práce: Přínosnost terénní sociální služby rodinám s dětmi z vyloučených lokalit
v Ostravě**

Rok: 2020

Počet stran textu bez příloh: 53

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 22

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 0

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: Doc. PhDr. Jůzl Miloslav, Ph.D.